

СУВ КЕЛДИ — СУЛУВ КЕЛДИ

Табиат Амударё сийнасини сероб қилиб қўйибди. Кекса Жайхун юни минг километр йўл босиб, ҳар йили ўрта ҳисобда 86 миллиард куб метр оби-ҳаёт ташинди. Ҳа, табиасига сиймай, найок қалбади жўш уриб, қирғоқларга тўш уриб оқиди. Сертошнинг пайтарлаб эриши тойдик бўлибди, ўйиқил-лаб кетарди, ўзига йиса ўзан излаб, тилимиз талпинади.

Шундай азиятлар асрларда-асрларга, насллардан-наслларга «сув-сув» дея бамисоли баҳайбат арслондек ҳансираб ётган Қарши чўлига қиб бормайди. Бу чўл ҳарқини, бепеён даштликлардан иборат. Қашқадарёнинг умумий ер майдони 2 миллион 592 минг 800 гектардан иборат бўлса, шунинг қарийб ярмини Қарши чўли ташкил этади. Қашқадарё воқасининг бағри шунчалар кенги, у территория жиҳатидан Алоба-нига, Голландия ва Бельгияга, СССРда эса — Арманистон, СССР ҳамда Қрим ярим ороли территориясига тенг келади. Шойр айтгандай:

Сен шундайни улаан бир жаҳон,

Батайилнинг яхлит парчаси.

Ўке бўлади сенга қўн юнон,

Бельгиядан қанча-қанча...

Шунда, чексиз, побисиз во-ҳа бу, Шу воқеа сийнасида, бе-

ҳасоб бўлиларди, жаҳонқирлар инсон қадимига, об-ҳаётга ин-

тизор бўлиб ётибди. Қарши чў-

ли сийнаси — «оқ олтин» —

ҳазинаси, — деб беҳис таъриф-

лашмайди. Бу ерда ҳар йил-нинг 218—238 кўни илди-иссиқ

келади. Совуқ тушмаган ана шу кунларда ҳавонинг фойдали ҳарорати 3 минг даражадан

ошиб кетади. Шунча иссиқлик билан илтиҳа толаи пахтадан

тортиб, субтропик ўсимликлар-

ни ҳам ўстириш, чўл бағридан

истаган нарсани ундириш мум-

кин. Фақат, сув керак, сув!

Ўтмишда бобокалонларимиз

сув излаб, нажот излаб чўл ке-

зишган, қанчадан-қанча қаров-

лар, қаровончилар об-ҳаёт

йўлида қурбон бўлишган. Ўт-

мишда қуруқ қўл, белкурак,

кетмон билан, омончу, бўйинту-

руқ билан чўл қўйсига тилқоп-

ра қилишга қимнинг ҳам кучи

етарди, дейсиз. Бухоро амيري

Чўлга сув чиқариш қўлидан

келмагач, ингиллар билан тил

биринтирмоқчи ҳам бўлган.

Лекин, амирлик салтанати қу-

руқ гап-сўз билан ҳеч қайқа

бормамди, ҳеч нарса қилолма-

ди.

— Сув бор жойда — ҳаёт

бор! Амударё сувини Қарши

чўлига оқизишни орау қилиб

оламдан ўтган кишлар тили-

дан мана бу қўшқ эиб олин-

ган бўлса керак:

— Додлама, додлама, дод

қаршининг чўлидан ёр саси

гадди.

Ўжандан-ўжандан ёр саси

гадди.

Гуналарнинг бирида ёр озин

гурсам...

Одамлар шундай деб қўла-

гайларда минг бор ҳақ оли-

лар. Сулувлар ҳам висол дам-

ларини қутқолайди, * ёр ишида,

сув ишида, ҳаёт ишида дод

деб ўтган илгари.

Бугунчи?

Ўн йил муқаддам бошланган

иш, изиланиш, қидириш, чўл ку-

ёши найзага келиб беомон олов

пурканган давларда пешанадан

сиғган маржон-маржон терлар,

қаҳратон қиш изгиринлари,

бархаллар бағрида мижка қоқ-

май ўтган беҳисоб тулпар, қу-

ҳарли мўллар-у, саҳро йирт-

қиллари билан бўлган юзма-юз

«жанг»лар, ҳуллас, ҳамма-

ҳаммаси орқада қолди.

Қашқадарёликларнинг асрий

орзуи рўёбга чиқди: Қарши

чўлига сув келди — сулув келди,

нур келди, ҳазор келди...

Совет кишиларнинг қадами

қутулди келди. Қўма қумлар

бағрини ёриб, Амударё суви

йигирма километрдан шарқараб

ёнибди келди. Сўнгра қудратли

ва нодир насос станицаси

ёнида бир тўхтаб, нафасини

роstdлаб олгач, етти қават имо-

ратга тенг баландиққа патил-

лаб отила бошлаган. Ҳа, азамат

аргетлар ҳўшлаган сув пойма-

воқасини қўтарилиб, шало-

лақдан шовуллади. Олдинда

тагин уч жойла шунча Баланди-

қилиқ салғилди. Кейин Уль-

яновск номли каналга қўйилди.

Бу ишлотнинг узунлиги юз

километрдан зиёд. У «Нисно»

давлат наслиқлик заводи чўл-

ларга оша чўл ичарисига об-

иҳаёт ташинди. Қашқадарёлик-

ларнинг қувончи чексиз. Нег-

а десангиз, ҳалқумини оқар су-

ва намлай олмай, тарс-тарс ёри-

либ ётган ерлар енгил нафас

ола бошладди. Қўма сардобалар

ҳам тилга киргаддай бўлди.

Шойр айтмоқчи:

— Мен шу чўллар қўйида

туғилиб топдим қамол,

Қўма сардобаларда қўйилди

қолди дардим... мисраларини

бутунги чўлқувар, бутунги ми-

рооб, бутунги қашқадарёлик га-

залхон мана бундай деб тўлдир-

япти:

— Лекин чўл сийнасида

боғлар очиниш қамол,

Иқлиб овозаси тарқалган

чоқ биландим...

Ҳа, иқлиб тоғотариди

улуг Ленин башорат қилди:

Мирзачўл ерларига сув чиқа-

рилсин, қақроқ саҳролар ўзла-

тирилсин деди. Бу ишга маблар

ақратди, махсус Декретга қўл

қўйди. Ушанда муътабар до-

ҳиймиз Қарши ерларини, Мар-

казий Фарғона ерларини, Су-

рхон — Шеробод даштини, ҳуллас

харитада бўш қўринган барча

чўлларни ўзлаштириб, боғ-ро-

ларга айлантиришни қўзда тут-

ган эди. Шу улуг инсоннинг

буюк орзуи ушлатганининг гу-

воҳи бўлиб турибди.

Қарши чўлига сув келди...

Нисно чўлидан оққан сув

яқиндагина ташкил этилган Чўл

Бегимкулов номли совхоз

далаларига ҳаёт бахш эта-

ди. Қарши чўлида қалдириб

ҳисобланган бу ҳўжани 800

гектар майдонга чигит энди.

Ульяновск номли каналдан сув

келишига қадар барча майдон-

даги уруғ қийос ундириб оли-

нди. Биринчи қомплес парва-

риш тугалланди. Ниҳолларга

сув айлани керак бўлиб турган

пайтда канал тўлиб келипти. Ҳў-

залар бир сидра сугорилгач,

авж олиб ўса бошлайди. Чунки,

бу ерларда асрлар оша қўй бо-

қилган, маҳаллий ўғитга унча

эҳтиёж сезилмади. Сув бўлса

бас, гўза қарқара бўлиб ривож-

ланади, мўл ҳосил тўплайди.

Шу ҳусусда совхоз директори,

тажрибали агроном Суворов Ба-

ротов қўнай дейди:

— Ҳўжалигимиз Қарши чўли-

да ташкил этилиши лозим

бўлган 100 та совхознинг тўн-

гичи. Биринчи бўлиб чўл сий-

насига биз уруғ қаддик, би-

ринчи бўлиб Амударё сувидан

гўзаларни қондирамиз. Бирин-

чи совхоз, унинг биринчи одам-

лари келажакда ўзлаштирили-

ши дозим бўлган 1 миллион

гектарга яқин ерини, бўла-

жак шаҳар ва қишлоқларнинг

истиқболига пойдевор қўйиб

турибди. Бундан катта бахт бор-

ми, дунёда!

Чўл Бегимкулов номи билан

атаган бу совхоз биринчи бў-

либ Амударёдан об-ҳаёт оли-

япти, биринчи бўлиб ҳар гек-

тар майдондан пландаги 12,5

центнер ўғитга 25 центнердан

пахта топишмоқчи. Бўлажак

осмоншўр «оқ олтин» қирмо-

нининг дебочаси бу! Шу яқин

орада Қарши чўлида тагин

тўртта пахтачилик совхози та-

шкил топади. Қолган 95 таси

йиллар оша бунёдга келавера-

ди. Бора-бора, Қарши чўли тў-

ла ўзлаштирилгач, мамлакат

«оқ олтин» ҳазинаси тагин бир

миллион 300 минг тонна пахта

билан бойида.

«Главредизирсовхозстроя»

бошқармасининг бошлиғи, таж-

рибали ирригатор Н. Р. Ҳам-

роевнинг партия ва ҳукумат

гамхўрлиги замон фарҳодлари,

девор техника шайинга айт-

ган самимий гапларига қўлоқ

солинг-а:

— Каналиш шу йилнинг охи-

рида ишга тушириш мўлжал-

ланган эди. Лекин «Қарши-

строй» коллективи, «Ирмонтаж-

строй», «Қарширмонтаж»,

«Электросибмонтаж» ва бошқа

ташкilotларнинг бунёдкорлари

вақтдан ўзиб меҳнат қилишди.

Амударё суви муддатидан анча

илгари Қарши чўлига оқизилди.

Унинг шарофати билан қашқа-

дарёликлар бу йил 20 минг

тонна қўшимча равишда пахта

етиштирилади. Шунча пахта-

дан тўқилган газлама неча

мингга яқин киришни исити...

Қашқадарё меҳнатқашлар-

нинг минг йиллаб қилган озу-

лари ушадди. Бағри кенг ва

илиқ Қарши чўлига Амударё

суви келди. Кекса Жайхун со-

вет кишилари иродаси олдинда

тиз чўки, ўз сувининг бир

қисмини — зарур қисмини чў-

га беришга мажбур бўлди. Э-

ндиланда Қарши чўли гуллаб

лашайди, афсоналардаги Эрам

боғидан ҳам чиройли, гўзал бў-

лади.

Самат КОДИРОВ,

«Совет Ўзбекистони» мах-

сус мухбири.

ДУСТЛИК КЕЧАСИ

Мантаб зали чўғдек бағзатилган. Деворада дўстини бағзиланган ҳиммати бўлади. «Дўстини бағзиланган» ва «Дўстини бағзиланган» деб номланган деворада бағзиланган ҳиммати бўлади. «Дўстини бағзиланган» ва «Дўстини бағзиланган» деб номланган деворада бағзиланган ҳиммати бўлади.

Кўринишча мазкур мантабда улуғ рус тилига бағзиланган ин-тернaционал дўстини кечаси бў-либ ўтди. Мечани мантаб дирек-тори Ханни ана Мусоев очди. Ман-таб ўқувчилари, ўқитувчилар кол-лективи Тошкент Давлат универ-ситети шарқишунослик факульте-тида тахсил қўраётган Жаҳон ва Мали мамлакатлар студентлари-дан Мухаммад Хамри, Аҳмад Ди-хана ва Ибнурулла Тоғолларини қизғин қўлиб олди.

Шу мантаб ўқитувчиси В. Ф. Монострейца, таърих фанлари кандидати С. Меликулов, педаго-гика фанлари кандидати Т. Абду-лаева ва Тошкент Давлат универ-ситети студенти Ибнурулла То-ғолларлар турли мавзуларда қиз-қарли суҳбатлар ўтқиздилар.

Кеча ингилларда катта таас-сурот қолдири.

А. ФОЗИЛОВ.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

